

RAINER PÁL

A NÁDASDY, VALAMINT A ROKON NÁDASDI DARABOS ÉS GERSEI PETHŐ CSALÁDOK CÍMERE AZ IDŐK FOLYAMÁN

A Nádasdyak rövid története:

A Nádasdy család neve és hazánk történelmében játszott szerepe közismert. A család egykor a nádasdlányi (Fejér megye) kastélyban őrzött levéltára ma az Országos Levéltárban található. Elégé ismert a család címere is, amelyet Arany János is megénekelt:

„... a Nádasdi nádja, fekete kacsája...”
(Daliás idők. IV. ének.)

Ennek ellenére a Nádasdy címer történetével tudomásunk szerint eddig még nem foglalkozott senki.

A Nádasd nemzetség nyugat-dunántúli (Vas megyei) eredetű, történetét a XIII. század óta követhetjük nyomon. Első ismert őse a II. András király idejében élt „comes Petenied de Nadasd”, akinek valóságos személy voltát okleveles adatok bizonyítják.¹

A nemzetség már a XIII. század elején felosztotta közös birtokát és több családra – Nádasdy, Nádasdi Darabos, Gersei Pethő, Oszkai – osztott. Idővel számos köznemesi családdal kerültek rokoni, házassági kapcsolatba.² A XVI. századig a nemzetség tagjai között csak megyei tisztségviselőket (alispán), illetve egy-egy országos méltóságot viselő főúr familiarisait (erdélyi alvajda) találjuk. Mégis talán a család jelentőségét mutatja, hogy Nádasdy Mihály alapítótagja volt 1408-ban a Sárkányrendnek, mégpedig az egyetlen olyan, aki nem viselt országos tisztséget.³

Mátyás király uralkodása alatt élt Nádasdy Ferenc, aki a király páncélos lovasságának egyik tisztje volt.⁴ Az ő fiának Nádasdy Tamásnak (1498–1562. jún. 2.) sikerült véglegesen a főrendek közé emelkednie, s megalapoznia családjá vagyonát és tekintélyét, nem utolsó sorban a dúsgazdag Kanizsai Orsolyával kötött házasságával. Bolognában és Rómában tanult. Már fiatalon királyi titkár, s a zalavári bencés apátság kommandatora (1525–1534 körül),⁵ majd budai várnagy (1527–1529),⁶ később tárnokmester (1536–1543),⁷ horvát–dalmát–szlávón bán (1537–1539),⁸ országbíró (1540-tól),⁹ vasi főispán (1551 körül),¹⁰ végül 1554-

től haláláig nádor, királyi helytartó, a kunok bírója volt.¹¹ A mohácsi csata után Habsburg Ferdinánd mellé állt, akinek pártján – leszámítva a többé-kevésbé kényszerűségből vállalt 1529–1533. közötti Szapolyai János oldalán töltött éveket – végig kitartott, s akitől 1553-ban bárói rangot nyert.¹² Ő kapta adományba János királytól 1530-ban a fogarasi várat és uradalmat Erdélyben – az adományozást I. Ferdinánd is megerősítette – amelyről a család egyik praedicatumát vette.¹³ A család fő birtokai azonban zömmel a Dunántúlon helyezkedtek el. Csókakő (Fejér vm.), Egervár (Zala vm.), Kapuvár (Sopron vm.), Nagykanizsa (Zala vm.), Léka (Vas vm., jelenleg Lockenhaus, Ausztria), Sárvár (Vas vm.), Somogy (Somogy vm.) voltak a Nádasdy uradalmak központjai a XVI. században.¹⁴

Nádasdy Tamás karrierje óta a család fénye és befolyása századokon át töretlen maradt, ami leginkább habsburg-hű, aulikus magatartásukkal magyarázható. (Talán csak egyetlen kivétel akadt köztük, a Wesselényi-féle mozgalomban szerencsétlen véget ért Nádasdy Ferenc országbíró.) Nádasdy Tamás unokája, Nádasdy Pál Vas vármegyei főispán, dunántúli főkapitány 1625-ben grófi rangra emeltett.¹⁵ A család minden bizonnyal napjainkban is létezik.¹⁶

A Nádasdyak címeres emlékei a XVI. század végéig:

A család címerét vizsgálva a korai időszakból csak kevés címeres emlék áll rendelkezésünkre. A XVI. századig ugyanis a Nádasdyak nem viseltek országos tisztségeket, így nem, vagy csak ritkán használtak pecsétet, hiszen azt mindennapi életük nem tette szükségszerűvé.

A családtól fennmaradt legkorábbi címeres emlék jelenlegi ismereteink szerint Nádasdy Lőrinc fia János († 1380. Szt. Jakab apostol napján) szentgotthárdi sírköve.¹⁷ Ezen a jobbra dőlő címerpajzsban két nád között egy, a természeteshez hasonló ábrázolású, jobbra fordult vadkacsát

látunk. A pajzsra helyezett csöbör-sisakon a sisakdísz a címerkép ismétlődése alkotja. A sisaktakaró itt még kendőszerű, mérete szerény, nem úgy, mint a XV. századi sírköveken, ahol indaszerű fonadékot alkotva gyakran betölti a rendelkezésre álló szabad felület nagyrészét. A sírkő kopott, megviselt állapota ellenére is egyik rendkívül becses emléke korai heraldikánknak.

Ismeretes 1402-ből Nádasdy András zalai alispán pecsétje. Ez azonban annyira kopott és sérült állapotban maradt korunkra, hogy gyakorlatilag értékelhetetlen, ábrázolása kivehetetlen.¹⁸

1. ábra. Nádasdy Lőrinc fia János († 1380) sírköve. Szentgotthárd, ciszterci apátság. (Fotó: Nagyvári Ildikó VBM.)

2. ábra. Nádasdi Darabos György szentgotthárdi ciszterci apát (†1460) sírköve. Szentgotthárd, ciszterci apátság. (Fotó: Nagyvári Ildikó VBM.)

Hasonló a helyzet Nádasdy Simka (1446),¹⁹ Nádasdi Darabos László (1464. aug. 10.)²⁰ és Nádasdy László erdélyi alvajda (1466)²¹ pecsétjével is.

Az időrendben következő értékelhető címert ismét egy síremléken, Nádasdi Darabos György szentgotthárdi ciszterci apát (†1460. jan. 1.) sírkövén találjuk.²² Egyszerű, kerek-talpú pajzsban itt is a két nád között balra néző vadkacsát találjuk. Az ábrázolás eléggé természetű. A címerhez sisak és sisakdísz nem tartozik, lévén ez nálunk még többé-kevésbé az élő (virágzó) heraldika kora, amikor a címer elemeiben csak olyan alkotórészek szerepeltek, amelyekkel a címer tulajdonosa a valóságban is élt. György apát pedig egyházi ember lévén nem használt sisakot.

Nádasdi Darabos László 1470-ből való pecsétje jobbra fordult vadkacsát ábrázol.²³

A XVI. századtól kezdve, mióta a család egyre fontosabb szerepet játszott, szaporodnak a fennmaradt címeres emlékek.

Egy 1511. május 10-én, Budán kelt oklevél megőrizte Nádasdi Darabos Ferenc (?) pecsétjének lenyomatát.²⁴ Az enyhén csücskös talpú pajzsban a szokásos ábrázolást találjuk: jobbra fordult vadkacsa a nád között, lábai alatt halmocska. A címer – gyűrűspecsétről lévén szó –

3. ábra. Nádasdi Darabos Ferenc pecsétje (1511. máj. 10.) BTM. (Fotó: BTM.)

a rendelkezésre álló kicsiny felület miatt csak címerpajzsból áll, sisak, sisakdísz és takarók nélkül.

A sümegi Kisfaludy Múzeum Darnay Kálmán-féle gyűjteményében fennmaradt Nádasdy Tamásnak egy oklevélről leszakadt országbírói függőpecsétje.²⁵ Ezen a reneszánsz tárcsapajzsban hármashalmon egy jobbra fordult vadkacsát látunk. A korábbi és későbbi ábrázolásoktól eltérően a nád buzogánya itt nem a madár mellett kétoldalt, hanem annak csőrében található. A pajzsra helyezett sisakon a sisakdísz a címerképpel azonos, a csőrében itt is nádbuzogányt tartó vadkacsa alkotja. A címerkép és a sisakdísz madara a korábbi ábrázolásoktól eltérően itt nem természetű, inkább a heraldikai sas ábrázolásokhoz hasonlít kiterjesztett szárnyával. Kacsa voltát jóformán csak széles, kerek csőre érzékelteti. A sisakból indás címertakarók indulnak ki.

A pecsét szélén kettős vonalkeletben, az óramutató járásával megegyező irányban a következő felirat olvasható: „S(igillum). COMES. THOMAS. DE. NADASD. IVDEX. CVRIAE. REGIAE”. A NADASD szó első betűi (NA) letörtek és hiányzik az a pecsétről. A IVDEX.

CVRIAE. REGIAE szavak nagyon elmosódottak. A IVDEX szó még aránylag kivehető, valamint a következő CVRIAE szó C betűje is, a többi azonban inkább csak sejthető, de a kibetűzhető felirattörődék, valamint a rendelkezésre álló hely mérete kétségtelenné teszi, hogy eredetileg ez volt olvasható a pecséten. A címer és a felirat egy 4 cm átmérőjű,

4. ábra. Nádasdy Tamás országbírói pecsétje (1540–1554 között). Sümeg, Kisfaludy Múzeum. (Fotó: Nagyvári Ildikó VBM.)

szabályos, kör alakú, vörös pecsétviaszba van belenyomva, amelyet egy átlagosan 2 cm széles, természetes színű viaszfoglalattal vesz körül. A pecsét teljes átmérője a foglalattal együtt 8 cm, a foglalattal félgömb alakú. A foglalaton fent középen, valamint két oldalt a pecsét felfüggesztését szolgáló lyukak találhatóak. A felső és az egyik oldalsó lyukban megmaradt a pecsétet az oklevélre rögzítő zsinór néhány szálja. Ennek eredeti színe jelenleg már meghatározhatatlan.

A pecséten Nádasdy Tamás mint országbíró szerepel, amely tisztséget 1540-től viselt.²⁶

Nádasdy Tamás címerét megtaláljuk Sylvester János: Grammatica hungarolatina című, Sárvár-Ujszigeten nyomtatott könyvében is.²⁷ A kötet nyomtatását 1539. június 14-én fejezték be. Mint ismeretes a nyomda létesítését a művelt főúr mecenatúrája tette lehetővé. A

5. ábra. Nádasdy Tamás címere Sylvester János Grammatica hungarolatina c. könyvéből (1539) (Fotó: Nagyvári Ildikó VBM.)

6. ábra. Nádasdy Tamás címere a Sylvester-féle Wy Testamentumból (1541) (Fotó: Nagyvári Ildikó VBM.)

könyvben a pecsétjén ábrázolttól némileg eltérő formájú tárcsapajzsban hármashalmon álló, balra forduló, kitárt szárnyú kacsát látható. Az állat formája valamivel természetesebb mint a pecséten, de messze elmarad a XV. századi ábrázolások természetessége mögött. A nádat itt kétoldalt csak egy-egy ágas-bogas vonal jelzi. A pajzs felett a főúr monogramja: T(homas) N(adasy). Az egész ábrázolást kettős, ovális keret fogja körül.

Az ugyancsak Nádasdy támogatásával napvilágot látott Sylvester-féle: Wy Testamentum (Sárvár-Ujsziget, 1541.) szintén tartalmazza Nádasdy címerét a 383. levél versoján.²⁸ Az erősen profilból látszó, szinte már barokkos formájú pajzsban itt is hármashalmocskán találjuk a jobbra néző, meglehetősen ügyetlen kacsabrázólást. A kacsát is profilból látszik. Mellette kétoldalt a szintén ügyetlen, nehézkes nádat látjuk.

Az egervári várkastély (Zala megye) egyik tornyáról való Nádasdy Kristóf és felesége, Devecseri Choron Margit közös címere 1569-ből.²⁹ Az erősen tagolt, későreneszansz ízlésű címerpajzs hasított, jobb felében a férj, bal oldalán a feleség címere³⁰ látható. A természeteshez hasonló két hatalmas nád között, sziklás, növényzettel ellátott talajról repül fel a jobbra forduló, oldalnézetben ábrázolt vadkacsát. A madár ábrázolása igen ügyetlen, aránya rendkívül szerencsétlen, egészen eltörpül a növények között. A címer alul az 1569-es évszám, felül a házastársak monogramjai: C(ristophorus) N(adasy) és M(argaretha) C(horon) egészítik ki. A címer eléggé kopott, a feliratból már csak az N és az M betű látszik. Jelenleg Zalaegerszegen, a Göcseji Múzeum kiállításán látható.

A soproni Szt. Mihály templomból származik Nádasdi Darabos László († 1585) címeres, vörösmárvány sírköve.³¹ A sírkő jelenleg a soproni Liszt Ferenc Múzeum gyűjteményében van. Nádasdi Darabos László a Darabos ág utolsó férfitagja volt.³² A sírkövön kifaragott tárcsapajzsban hármashalmon, két nád között, oldalnézetben látjuk a jobbra fordult vadkacsát. A pajzsra helyezett rostélysisak sisakdísz a pajzsban ábrázolttal azonos vadkacsát. A pajzsot vasok, levélszerű indákból álló címertakaró veszi körül.

A Gersei Pethő család címeres emlékei:

Miután a XVI. század végéig áttekintettük a Nádasdy és a Nádasdi Darabos ág fennmaradt címeres emlékeit, térjünk át a szintén rokon Gersei Pethők címerének vizsgálatára.

A Gersei Pethők jelenlegi ismereteink szerint legkorábbi címeres emléke Gersei Pethő Miklós, Zala- és Vas vármegyei alispán 1462-ből való pecsétje. Ez azonban töredezett volta miatt értékelhetetlen.³³

Gersei Pethő János 1504. július 15-i levelén fennmaradt pecsétjén a háromszor vágott pajzstalpból kinövő, jobbra forduló, koronás oroszlánt látunk.³⁴

Ugyanezt a címet találjuk 1514. nov. 21-én, Budán kelt levelének pecsétjén is.³⁵

Gersei Pethő János II. Ulászló király gyermekeinek (II. Lajos és Anna) udvarmestere volt. E tisztségben, valamint más korábban tett szolgálataira való tekintettel 1507. szeptember 22-én, Budán címerbővítést

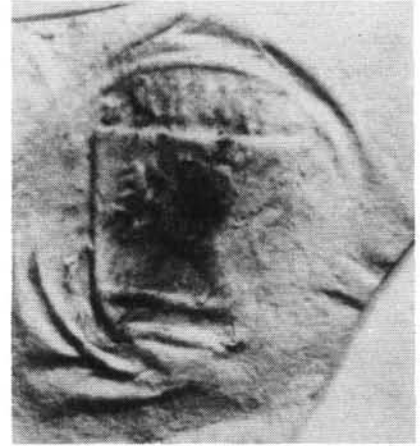
7. ábra. Nádasdy Kristóf és felesége, Chóron Margit közös címere az egervári várkastélyból (1569) Zalaegerszeg, Göcseji Múzeum. (Fotó: Mazur Ildikó, Zalaegerszeg).

nyert a királytól, fiával Ferenc királyi kamarással és testvérével, Györggyel együtt.³⁶

A bővített címer négyelt pajzsának 1. vörös mezejében balra forduló, növekvő, arany oroszlánt, 2. kék mezejében zöld talajon, nád között, természetes színű, jobbra fordult vadkacsát, 3. kék mezejében lebegő ezüst félholdat és felette két arany csillagot, 4. vörös mezejében jobbra fordult arany sárkányt találunk. A pajzson jobbra fordult csőr-sisak. Takaró: vörös–kék, zöld–arany. A sisak felett II. Ulászló király trónon ülő alakja, mellette gyermekei: Lajos és Anna, nevük kezdőbetűivel. Az Annát ábrázoló rész az idők során elpusztult. A bővített címer tehát a Nádasd nemzetség címere (vadkacsa) mellett Pethő János

8. ábra. Nádasdi Darabos László (†1585) címere a soproni Szt. Mihály templomból származó sírkövén. Sopron, Liszt Ferenc Múzeum. (Fotó: Adorján Attila, Sopron)

9. ábra. Gersei Pethő János pecsétje (1504. júl. 15.) Országos Levéltár. (Fotó: Országos Levéltár)

más őseinek, a Kacsics nemzetségnek (oroszlán) – Pethő János felesége a Kacsics nemzetségbeli Szécsényi Anna volt³⁷ – a Hont-Pázmán nemzetségnek (hold és csillagok) és a Hermán nemzetségnek címereit (sárkány) is tartalmazza.³⁸

1572. november 14-én, Bécsben Gersei Pethő János királyi főkamarmester és zólyomi főispán (†1578. jan. 22.)³⁹ újabb címerbővítést nyert Miksa királytól. Az 1572-es címereslevélen két címerábrázolás látható. Az egyik címer lényegében azonos a II. Ulászló-féle 1507-es címerrel. Az apróbb eltérések a következők: az oroszlán kétfarkú és koronás, a félhold arany színű. A pajzsot itt két koronás sisak díszíti, mindkettőn egy-egy szárny a sisakdísz.

A másik címer az előzőhöz hasonló, de a két sisak között a császár alakja áll teljes koronázási díszbe öltözve, markában kétfelől egy-egy sisakdísz szárnyát tartva.⁴⁰

10. ábra. Gersei Pethő János pecsétje (1514. nov. 21.) BTM. (Fotó: BTM.)

11. ábra. Gersei Pethő János II. Ulászló királytól nyert címere (1507. szept. 22.) OL. (Fotó: Nagyvári Ildikó VBM.)

A bozsoki (Vas megye) kastély kapuja felett láthatóak Szarvaskendi Sibrik Osvát és felesége, Gersei Pethő Katalin címerei.⁴¹ A jobb oldali pajzsban a férj címere: két egymással szembe forduló, ágaskodó oroszlán, közösen egy egyenes kardot tartva, sisakdísz: balra fordult, kardot tartó oroszlán. A bal oldali pajzsban a feleség címere: nád között, hármashalmon, jobbra forduló vadkacsa, sisakdísz: jobbra fordult vadkacsa, ezúttal nád nélkül. A címerek felett O(svaldus) S(ibrik) és P(etheő) E(katherine) (?) betűk, alul pedig a következő felirat: „CVSTODI. DOMINE. INTROITVM. ET. EXITVM. TVVM. A. 1614.” (Uram, óvd a bejövőt és a kilépőt, 1614.).

Ez a címer több mint 100 évvel a II. Ulászló-féle, és több mint 40 évvel a Miksa-féle címerbővítés után készült. Ennek ellenére Gersei Pethő Katalin nem a bővített címet használta, sőt még csak nem is a bővítés előtt használatos oroszlános címet, hanem nemzetségének ősi vadkacsás címerét. Különlegesen szép a címer archaizáló kivitele, a kacsa természet-hű ábrázolása. A széles nádlevelek Nádasdi Lőrinc fia János († 1380) szentgotthárdi sírkövén levő címer nádjára emlékeztetnek.

Gersei Pethő György Varasd vármegyei alispán 1621-ből való pecsétjén ismét az előzőektől eltérő címer-ábrázolást találunk: hármashalmon egy jobbra néző sast, mellén a kacsa címerrel. Sisakdísz: II. Ferdinánd császár alakja koronázási díszben, koronával, jogarral, országalmával, mellén „F” monogrammal. A császár koponye egyúttal címerköpenyt alkot.⁴²

Gersei Pethő György (talán szintén a varasdi alispán) 1640-es pecsétjén viszont ismét az ősi, nád között ábrázolt, jobbra néző vadkacsás címer található. Sisakdísz: a címerkép ismétlése.⁴³

Gersei Pethő László, valamint felesége, Besenyei Magdolna és gyermekeik, István és János, 1659. február 14-én, Bécsben I. Lipót királytól nyertek bárói rangot és címet. Ebben a címerben arany mezőben, zöld talajon kiterjesztett szárnyú, jobbra néző, fekete sast látunk. A sas csőrében láncszem, jobb karmában buzogány, bal karmában hegyével felfelé álló nyílvesző. A sas mellén szív-pajzsban az ősi vadkacsás címer látható. A pajzsban szembenéző, koronás pántsisak. A sisakdísz a címerkép sasmadara, azzal az eltéréssel, hogy a csőréből itt elmaradt a láncszem. Takaró: fekete-arany, ezüst-vörös.⁴⁴

Gersei Pethő Zsigmond († 1675. ápr. 14.),⁴⁵ valamint felesége, Paczoth Anna és gyermekeik, Ferenc, László, Zsigmond, István, Klára, Éva, Krisztina, Judit és Erzsébet 1666. ápr. 21-én, Bécsben I. Lipót királytól grófi rangot kaptak. A rangemelésről kiállított oklevélen a címer helye üresen maradt. A szövegrészből azonban kitűnik, hogy ez alkalommal az 1507-es címerkép került megerősítésre.⁴⁶

Végül még 1722. dec. 5-éről ismerjük egy további variációját a Gersei Pethő család címerének. Ez lényegében azonos az 1572. évvel, de mint címer tartó figurák szerepelnek mellette II. Ulászló király gyermekei.⁴⁷

A Gersei Pethő család fiágon 1766-ban Zsigmonddal halt ki.⁴⁸

A Nádasdyak címeres emlékei a XVII. századtól kezdve:

Miután áttekintettük a Pethő család címerének alakulását, térjünk vissza ismét a Nádasdyakhoz. A XVII. századtól egyre gyakrabban fordul elő címerük.

A sárvári vár Nádasdy Pál építkezéseinek befejezéséről tudósító feliratos kőtábláján (1615) koszorúba foglalva látjuk a család címerét: reneszánsz ízlésű pajzsban, hullámzó vízfelületen, két nád között, a jobbra forduló vadkacsát. A koronás sisakon a sisakdísz szintén a vadkacsa képezi, a pajzsban ábrázolttól némileg eltérő alakban. A címer-takarók dús, növényi indákat alkotnak.⁴⁹

A címer megoldása a Nádasdi Darabos László († 1585) soproni sír-

12. ábra. Gersei Pethő János Miksa királytól nyert címere (1578. jan. 22.) OL. (Fotó: Nagyvári Ildikó VBM.)

kövén levő címerre emlékeztet. A vadkacsa ábrázolása azonban a sárvári címeren jóval nehezkesebb.

A sopronbánfalvi pálos kolostort 1643-ban, az ekkoriban katolizáló Nádasdy Ferenc, későbbi országbíró megújította. Az épület homlokzatán található a Nádasdy–Esterházy címer. (Nádasdy Ferenc felesége Esterházy Anna Julia (†1669) volt.) Az ovális címerpajzs hasított. Jobb felében a férj címere: hullámzó vízfelületen, nád között úszó, balra fordult vadkacsa. Bal felében a feleség címere: liliomos koronán álló, jobbra fordult griff, jobbujában szablyát, baljában 3 szál rózsát tartva. A címet barokkos keret díszíti, alul egy angyalfővel.⁵⁰

Egy XVI–XVII. századi címeralbumban szerepel gr. Nádasdy Ferenc valószínűleg 1649-ből való címere. „Kék címerpajzsban ezüst hullámos tapon, két oldalt kinövő nádszál között kiterjesztett szárnyú ezüst kacsa úszik. Sisakdísz: álló kacsa. Jelmondat: „Deo, Regi et Patriae”. Aláírás: Comes Franciscus de Nádasd m. p.”⁵¹

13. ábra. Szarvaskendi Sibrik Osvát és felesége, Gersei Pethő Katalin címerei a bozsoki kastély kapuján (1614) (Fotó: Szarvaskendi Múzeum, Szombathely)

14. ábra. Gersei Pethő László I. Lipót királytól nyert címere (1659. febr. 14.) OL. (Fotó: Nagyvári Ildikó VBM.)

szessége miatti kivégzése után változtatták meg a jelmondatot, hiszen az korábban az Isten mellett a királyra is utalt.

Ismeretes Nádasdy Ferencnek egy 1650-ből való ezüst emlékérmé. Az érem hátlapján szerepel a család címere: ovális pajzsban, hullámos vízfelületen álló, jobbra fordult vadkacsa. A nád ezúttal elmaradt. A pajzsot barokkos kartus veszi körül, felette abroncskorona.⁵⁴

A fogarasi (ma: Fágáras, Románia) vár 1656 március havában készített leltára az ebédlőházra nyíló ajtó felett említi Nádasdy Anna címerét.⁵⁵

Bartholomäus Kilian augsburgi rézmetsző (1630–1696) a lorettoi (egykor Sopron vm., ma Auszt-

Ez az ábrázolás a jelmondat fel-tüntetése miatt érdemel különös figyelmet. Ugyanis gr. Nádasdy Ferenc lovassági tábornok 1715-ben festett képének bal felső sarkában a címet félköralakban körülfogva, már a: „SI DEUS NOBIS, QUIS CONTRA NOS” (?) jelmondatot találjuk,⁵² s ezt használták a család tagjai a XIX–XX. század fordulóján is.⁵³

Talán Nádasdy Ferencnek a Wesselényi-féle mozgalomban való ré-

15. ábra. Nádasdy címer a sárvári vár építési feliratán (1615) (Fotó: Nagyvári Ildikó VBM.)

ria) szervita templomot és zárdát, valamint jötevőit és átépítőit, gr. Nádasdy Ferenc országbíró és feleségét, Esterházy Anna Juliát ábrázoló, 1667-ből való metszetén is megtaláljuk a család címerét. A csücsköstalpú pajzsban, két nád között megjelenő vadkacsa itt balra fordult. A címerpajzsot a bronzkorona díszíti.^{5,6}

A Nádasdy Ferenc által 1655-ben alapított^{5,7} lékai (egykor Vas vm., ma Lockenhaus, Ausztria) ágostonrendi remeték templomát és rendházát ábrázoló, Joseph Kollanetz által 1669-ben készített rézmetszet jobb

felső sarkában találjuk a Nádasdy címer: a barokkos ízlésű, ovális pajzsban, két nád között a jobbra fordult vadkacsát. A címerpajzsot három anygalka tartja.^{5,8}

Nádasdy Ferenc ex librise is a család címerét ábrázolja: ovális, koronás pajzsban jobbra fordult vadkacsát a nád között. A pajzsot barokkos kartus köríti és hét anygalka veszi körül.^{5,9}

A székesfehérvári Szt. Anna kápolna oltárképén is megtaláljuk a Nádasdy címer. A kápolnát ugyanis Nádasdy László († 1730), a pálos perjelből lett csanádi püspök restauráltatta fehérvári örkanonok korában (1711–1729).^{6,0}

A Nádasdy család címerét Mária Terézia királynő 1778. márc. 27-én, Bécsben kelt oklevelében megerősítette. Ebben a következő címerleírást találjuk: „*in campo cyaneo anas naturalis colore adumbrata, ex arundineti paludinoso, typhis consito dextersum evolans. Scutum premente galea tornearia coronata clathrataque, laciniis hinc et hinc cyaneis et argenteis scutum ambientibus et ornandibus.*”^{6,1}

16. ábra. Nádasdy Ferenc és felesége Esterházy Anna Julia közös címere. Sopronbányfalva, volt pálos kolostor. (Fotó: Adorján Attila, Sopron)

17. ábra. Nádasdy Ferenc címere emlék-érmén. (1650) Magyar Nemzeti Múzeum. (Fotó: Nagyvári Ildikó, VBM.)

1825. október 16-án, Grazban kelt okmányban Ignaz Maria von Attems gróf, stajersországi tartományi kapitány elismerte Nádasdy Mihály magyar rangját és címerét. A címer: két nád között álló jobbra fordult vadkacsa. A címet grófi korona, koronás pántossisak díszíti. Sisakdísz: a vadkacsa. Takaró: arany–ezüst–kék.^{6,2}

1828. október 26-án Nádasdy Mihály cs. kir. kamarai elnök osztrák grófi címet nyert.^{6,3}

Pesky Józsefnek (1795–1862) a XIX. század közepén gr. Nádasdy Ferenc kalocsai érsekről (1785–1851) festett képén a Szent István Rend középkeresztje, valamint püspöksüveg és főpapi pásztorbot díszíti a család címerét.^{6,4} Az érsek 1840-ben kapta a magas kitüntetést, amelyet a képen is visel.^{6,5}

A nádasdladányi (Fejér megye) neogótikus, 1870 körül épült, r. k. templom északi bejárata fölött is megtalálható a család grófi koronával díszített címere.

A Nádasdy család tagjait ábrázoló, ú. n. ősgaléria képein (XVI–XX. század), amelyeket 1945-ig a nádasdladányi kastélyban őriztek, jelenleg pedig a Magyar Történelmi Képcsarnok gyűjteményét gazdagítják, szintén több alkalommal szerepelnek a családtagok címerai.^{6,6}

Összefoglalás:

A Nádasdy családdal kapcsolatos ismertett címeres emlékek mintegy 500 évet (1380–1870) fognak át történelmünkben. A család az idők folyamán változatlanul megőrizte és folyamatosan használta (használja?) ősi

18. ábra. Bartholomäus Kilian: A lorettoi szervita zárda és jötevői, Nádasdy Ferenc és felesége. (1667) (Fotó: Nagyvári Ildikó, VBM.)

nemzetségi címerét a vadkacsát. Természetesen a címer megjelenítését, külső kivitelezését az eltelt évszázadok nem hagyták változatlanul. Az egymást követő korszakok, a gótika, a reneszánsz, a barokk, majd a XIX. század művészete egyaránt alakítottak a címerábrázolásokon. Ezek a tényezők azonban a címer lényegén nem változtattak, az időnként megfigyelhető kisebb-nagyobb módosítások (a címerpajzs változó alakja, a kacsza különféle megjelenítései, a lábai alatt feltűnő hármashalom vagy vízfelület váltakozása, a címertartóként alkalmazott anygalkák, stb.) a mindenkori korszakkal, talán úgy is mondhatnánk, hogy a változó divattal magyarázhatók.

A Nádasdyaktól eltérően a rokon Gersei Pethő család címere lényeges változást szenvedett az idők során. A XVI. század elején már oroszlános címet használtak (Gersei Pethő János 1504. és 1514. évi pecsétjei), ami tulajdonképpen Pethő Jánosné, szül. Szécsényi Anna nemzetségi (Kacsics nemzetség) címerének átvételként értelmezhető, majd az 1507-es címerbővítés során felvették címerükbe a rokon nemzetségek címer alakjait is. A XVI–XVIII. században,

a Habsburg királyoktól kapott többrendbeli címerújítás során az ősi nemzetségi címer (vadkacs) egyre inkább vesztett jelentőségéből, s a címerkép kiegészítő részévé (szív-pajzs) zsugorodott.

Egyes példák (Gersei Pethő Katalin bozsoki címere, 1614, Gersei Pethő György pecsétje, 1640) azonban azt bizonyítják, hogy jöllehet talán csak elvétve, de még a XVII. században is használták időnként a régi nemzetségi címet.

RÖVIDÍTÉSEK:

Arch. Ért. = Archaeologiai Értesítő
Bp. = Budapest

BTM. = Budapesti Történelmi Múzeum pecsétmások gyűjteménye

DI. = Magyar Országos Levéltár diplomatikai gyűjteménye

é. n. = évszám nélkül

Ósgalériák = Főúri ósgalériák, családi arcképek a Magyar Történelmi Képcsarnokból. A Magyar Nemzeti Múzeum, az Iparművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria kiállítása. Szerkesztette: BUZÁSI Enikő. Magyar Nemzeti Galéria. 1988. március–augusztus.

Pecsétek mutatója = A Magyar Királyi Országos Levéltár diplomatikai osztályában őrzött pecsétek mutatója. Bp., 1889.

Siebmacher, Kroatien = BOJNIČIĆ Ivan: Der Adel von Kroatien und Slavonien. J. SIEBMACHER's grosses und allgemeines Wappenbuch. IV. Band 13. Abtheilung. Nürnberg, 1899.

Siebmacher, Siebenbürgen = REICHENAUER Constantin–CSERGHEŐ Gé-

za–BÁRCZAY Oszkár: Der Adel von Siebenbürgen. J. SIEBMACHER's grosses und allgemeines Wappenbuch. IV. Band 12. Abtheilung. Nürnberg, 1898.

Siebmacher, Ungarn = CSERGHEŐ Géza: Der Adel von Ungarn. J. SIEBMACHER's grosses und allgemeines Wappenbuch. IV. Band 15. Abtheilung. Nürnberg, 1894.

vm. = vármegye

JEGYZETEK

1. SINKOVICS István: Nádasdy Tamás ősei. Turul 1943. 46–48.
2. KARÁCSONYI János: A magyar nemzetségek a XIV. század közepéig. II. kötet. Bp. 1901. 385., SINKOVICS op. cit. 48.
3. FÜGEDI Erik: A 15. századi magyar arisztokrácia mobilitása. Bp. 1970. 69. old. 54. jegyzet.
4. NAGY Iván: Magyarország családai czímerekkel és nemzékrendi táblákkal. VIII. k. Pest, 1861. 21. Még 1532-ben is élt. V. ö. FÜSSY Tamás: A zalavári apátság története. A pannonhalmi Szt. Benedek-Rend története VII. Szerkesztte: ERDÉLYI László. Bp. 1902. 117.
5. FÜSSY op. cit. 113–131.
6. NAGY op. cit. VIII. 22.
7. VERES Miklós: A tárnoki hatóság és a tárnoki szék, 1526–1849. Bp. 1968. 103.
8. NAGY op. cit. VIII. 22., A PALLAS nagy lexikona. XII. Bp. 1896. 902.
9. NAGY op. cit. VIII. 22.
10. FÜSSY op. cit. 124.
11. NAGY op. cit. VIII. 22.

19. ábra. Joseph Kollanetz: A lékai ágostonrendi kolostor az alapító: Nádasdy Ferenc címerével. (1669) (Fotó: Nagyvári Ildikó, VBM.)

12. BALOGH Gyula: Vasvármegye nemes családjai. Szombathely, 1894. 102., KEMPELEN Béla: Magyar nemes családok. VII. Bp. 1913. 304.
13. NAGY op. cit. VIII. 22., FÜSSY op. cit. 118., KEMPELEN op. cit. 203.
14. HERÉNYI Stefan: Der Lockenhauser Kastellan des Thomas von Nádasd. Burgenländische Heimatblätter. 1961/1. 43. A család birtokairól lásd még: FÜSSY op. cit. 118. és köv. oldalakat.
15. KEMPELEN op. cit. 304.
16. A nádasdladányi ősgaléria képeit 1969-ben a családtól vásárolta meg a Magyar Nemzeti Múzeum. V. ö.: Ősgalériák 108.
17. ZLINSZKYNE STERNEGG Mária: Gótikus és reneszánsz címeres-kövek a szentgotthárdi plébániatemplomban.

- Művészettörténeti Értesítő. 1966. 261–262. és 260. old. 4. kép, Magyarországi Művészet 1300–1470 körül. Szerkesztő: MAROSI Ernő. Bp. 1987. I. 461., II. 620. kép.
18. Dl. 8712. Pecsétek mutatója 23.
  19. Dl. 25 964. Pecsétek mutatója 23.
  20. Dl. 24 549. BÁRCZAY Oszkár: Csáládi czímerek hazai emlékeken. Arch. Ért. 1893. 341. (Itt tévesen Dl. 2459.!) és Siebmacher, Kroatien 34. és Siebmacher, Ungarn 37. (utóbbi helyen is tévesen Dl. 2459.). A pecsét ekkoriban még kivehető állapotban lehetett, mert a leírás szerint két nád között balra fordult kacsát ábrázolt.
  21. Dl. 28 286. Pecsétek mutatója 23.
  22. ZLINSZKYNE op. cit. 262. és 261. old. 5. kép.
  23. BÁRCZAY op. cit. 341., Siebmacher, Ungarn 37.
  24. Dl. 22 154/35., BTM 64 753. CSÁNKI Dezső: Harminczhat pecsés oklevél 1511-ből. Turul 1887. 57. kép. A pecsét fényképét dr. Nagy

Emese és Kassakúrti Judit szívességének köszönöm.

25. A sümegi Darnay gyűjtemény leltárkönyvében (Bakonyi Múzeum, Veszprém 18–19. old., D. 81. 2. 132. ltsz. alatt), mint 17–18. századi pecsét szerepel. Dr. Tóth Károlyné szül. Szentmártoni Darnay Sára ajánléka, 1980 márc. 30. A pecsét megtisztítását Koncz Pál kollégámnak köszönöm.

1987. febr. 18-án, Sümegen megke-remestem az ajándékozót, hogy a pecsét eredetéről felvilágosítást kérjek tőle. Sajnos csak arra emlékezett, hogy a pecsétet édesapja, Darnay Kálmán életének utolsó éveiben az íróasztalán őrizte, de nem tudta, hogy az honnét került hozzá. Segítségét ezúton is köszönöm.

E pecsét meghatározása nyomán merült fel bennem az elhatározás, hogy összegyűjtöm a család címeres emlékeit.

Nádasdy Tamás nádor pecsétjét említi: CSOMA József: A magyar heraldika korszakai. Bp. 1913. 120., de csak annyit ír róla, hogy: „... szépségével ma is bámulatunkat költi fel.”

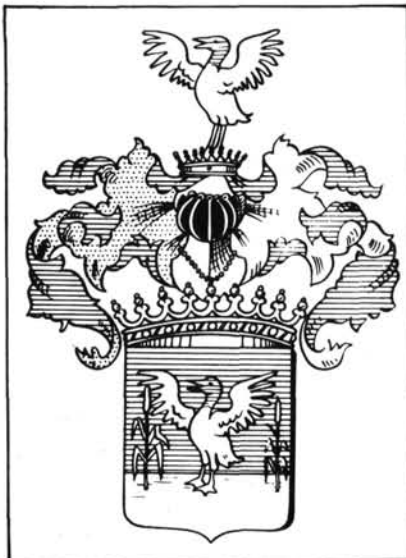
26. Országbírói tisztségét valószínűleg 1554-ig, nádorrá választásáig viselte. 1551-ben még minden bizonnyal országbíró volt. V. ö.: FÜSSY op. cit. 124.
  27. Könyvkiállítási emlék. Kiadja az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum. Bp. 1882. 137–138., GULYÁS Pál: A könyvnyomtatás Magyarországon a XV. és XVI. században. Bp. 1931. 64–65., 67 és 64. old. 50. kép.
  28. Könyvkiállítási emlék. Kiadja az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum. Bp. 1882. 137–138., 131. old. képe, GULYÁS op. cit. 65–69. és XXIII. melléklet képe, Magyar művelődéstörténet. III. Szerkeszti: DOMANOVSKY Sándor. Bp. é. n. 492. old. képe, valamint Mátyás király és a magyarországi reneszánsz, 1458–1541. A Magyar Nemzeti Galéria kiállítási katalógusa, 1983. febr. 24–jún. 26. 95. old. 903. szám.
  29. GERECEZÉ Péter: A műemlékek helyrajzi jegyzéke és irodalma. In: Magyarország műemlékei. II. Szerkesztette: FORSTER Gyula. Bp. 1906. 971., ROZVÁNYINÉ TOMBOR Ilona: Adatok az egervári vár építéstörténetéhez. Műemlékvédelem 1964/3. 156., H. TAKÁCS Marianna: Magyarországi udvarházak és kastélyok. (XVI–XVII. század). Bp. 1970. 153–154., 184., BALOGH Jolán: Olasz tervrajzok és hazai későrenaiszance épületeink. In: Magyarországi reneszánsz és barokk. Szerkesztette: GALAVICS Géza. Bp. 1975. 74. A címer fényképét Dr. Vándor Lászlónak köszönöm.
- Nádasdy Kristóf Nádasdy Tamás nádor testvére volt, 1566-ban részt vett a török elleni dunántúli hadjáratban. V. ö.: FORGÁCH Ferenc nagyváradi püspök magyar históriája 1540–1572. Forgách Simon és Ist-

20. ábra. Nádasdy Ferenc címeres ex librise. (Fotó: Nagyvári Ildikó, VBM.)

vánfi Miklós jegyzéseikkel együtt. Közli: MAJER FidéL. Monumenta Hungariae Historica XVI. Pest, 1866. 309.

21. ábra. Nádasdy Mihály címere (1825. okt. 16.) (Fotó: Nagyvári Ildikó, VBM.)

30. A címert Devecseri Chóron András nyerte II. Lajos királytól Budán, 1523. máj. 4-én. (Dl. 50 253.) V. ö.: NYULÁSZINÉ STRAUB Éva: Öt évszázad címerei a Magyar Országos Levéltár címereslevelein. Bp. 1987. 245. old. 65. és 148. old. 65. kép.

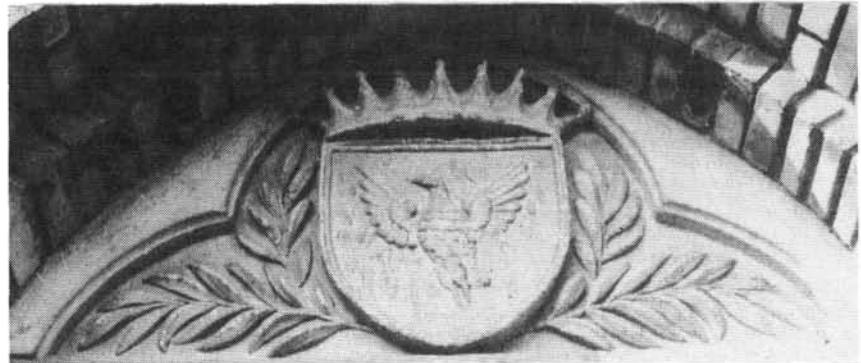
31. VARJU Elemér: A soproni Szt. Mihály templom sírköveiről Arch. Ért. 1898. 368., CSOMA József: A magyar heraldika korszakai. Bp. 1913. 122., CSATKAI Endre: Sopron és környéke műemlékei. Magyarország műemléki topográfiája II. Szerkesztette: DERCSÉNYI Dezső: Bp. 1956. 419., TOMPOS Ernő: Sopron címeres műemlékei. Arrabona 18. 1976. 147.

A címer fényképét Dr. Gömöri Já-

nosnak és Nemes Andrásnak köszönöm.

32. NAGY op. cit. VIII. 16., 21. szerint a Nádasdi Darabos ág csak 1642-ben halt ki fiágon.
33. Dl. 15 719. Pecsétek mutatója 26.
34. Dl. 25 427. Pecsétek mutatója 26., Siebmacher, Kroatien 145.
A pecsét fényképét Dr. Kolléga Tarsoly Istvánnak köszönöm.
35. Dl. 93 776., BTM. 65. 1629. A pecsét fényképét Dr. Nagy Emesének és Kassakúrti Juditnak köszönöm.
36. Dl. 86 051., II. Ulászló és gyermekeinek arcképei. Arch. Ért. 1871. 238–240., A magyar nemzet története. IV. A Hunyadiak és a Jagellók kora. Szerkeszti: SZILÁGYI Sándor. Bp. 1896. 589. old. képe, BÁRCZAY Oszkár: A heraldika kézikönyve. Bp. 1897. 448., Siebmacher, Kroatien 145. és 104. tábla képe, ORTVAY Tivadar: Mária, II. Lajos magyar király neje (1505–1558). Bp. 1914. 48. old. képe, RADOCSAY Dénes: Az utolsó budai miniátorok. In: Magyarországi reneszánsz és barokk. Szerkeszti: GALAVICS Géza. Bp. 1975. 139–140., Schallaburg 82. Matthias Corvinus und die Renaissance in Ungarn 1458–1541. 527. old. 571. szám, 47. színes kép, NYULÁSZINÉ op. cit. 51., 125., XXXV. tábla színes képe.
37. NAGY op. cit. XII. 344–345. szerint: Szécsényi László nógrádi főispán és szandai várkapitány (†1460) leányát, Annát 1474-ben Guthi Ország János (Mihály nádor fia) jegyezte el, majd Gersei Pethő János felesége lett. NAGY op. cit. VIII. 284. szerint: 1460-ban jegyezte el Ország János.
- A Kacsics nemzetség címeréről lásd: BÁRCZAY Oszkár: A heraldika kézikönyve. Bp. 1897. 12. és 227., valamint Pecsétek mutatója VII. tábla 29. kép (Szécsényi Frank országbíró pecsétje, 1401.)
38. FEISZT György: Rövid magyar címertan és pecséttan. Történelem-szakköri. Füzetek 15. Bp. 1986. 44–45. képpel. (Az oroszlanos címerésztrévesen a Ják nemzetségnek tulajdonítja!)

22. ábra. Nádasdy címere a nádasdladányi r. k. templomon (1870 körül) (Fotó: Rainer Pál)

39. A PALLAS nagy lexikona. 13. Bp. 1896. 999.
40. Arch. Ért. 1871. 238–240., FRAKNOI Vilmos: Erdődi Bakócz Tamás élete. Bp. 1889. 153. old. 40. kép. (Itt a felirat tévesen az 1507-es címernek mondja!), Siebmacher, Kroatien 145. és 104. tábla képe, NYULÁSZINÉ op. cit. 246. 152. old. 117. ábra.
41. Vasvármegye. Magyarország vármegyéi és városai. Bp. 1898. 190. old. képe, VARJU Elemér: Vasvármegye. Könyvismertetés. Turul 1898. 95., GENTHON István: Magyarország művészeti emlékei. I. Bp. 1959. 46., H. TAKÁCS op. cit. (29. jegyzet) 160., 178–179., 42. kép, C. HARRACH Erzsébet–KISS Gyula: Vasi műemlékek. Szombathely, 1983. 49., BARISKA István–NÉMETH Adél: Kőszeg. Bp. 1984. 184. A címer fényképét Dénes Józsefnek köszönöm.
42. Siebmacher, Kroatien 145. Az oklevelet akkor a horvát Országos Levéltárban őrizték. Képe u. ott a 104. táblán.
43. U. ott. Akkor Laszowski E. zágrábi pecsétgyűjteményében.
44. NYULÁSZINÉ op. cit. 262., 197. old. 660. ábra.
45. A PALLAS nagy lexikona. 13. Bp. 1896. 999.
46. Siebmacher, Kroatien 145., NYULÁSZINÉ op. cit. 150.
47. Siebmacher, Kroatien 145., NYULÁSZINÉ op. cit. 150. (itt 1712-es év számmal említve!)
48. Siebmacher, Kroatien 145. NYULÁSZINÉ op. cit. 125.
49. GERECE op. cit. (29. jegyzet) 990., BALOGH Jolán: A renaissance építészet Magyarországon. Stílustörténeti vázlat II. Magyar művészet. 1933. 333., TÓTH Melinda: A sárvári vár építéstörténete. Savaria, a Vas megyei Múzeumok értesítője. 4. 1966–1970. Szombathely, 1973. 243–244., 245. old. 46. kép, PÁMER Nóra–TÓTH Melinda: Sárvár. In: GERŐ László: Várépítészetünk. Bp. 1975. 232.
50. CSATKAI i. m. (31. jegyzet) 440–441., 447. A címer fényképét Dr. Gömöri Jánosnak és Nemes Andrásnak köszönöm.
51. CSERGHEŐ Géza: Heraldikai és sphragistikai adalékok a „Harminczhat pecsétes oklevél 1511-ből” című értekezéshez. Turul. 1887. 140., ifj. KUBINYI Miklós: Egy XVI. és XVII. századi magyar címer-album. Turul. 1888. 24., BÁRCZAY op. cit. (20. jegyzet) 438.
52. Ósgalériák 103., 87. kép.
53. Siebmacher, Siebenbürgen 196., KEMPELEN op. cit. (12. jegyzet) 304.
54. HUSZÁR Lajos: Nádasdy Ferenc emlékérmé. Folia Archaeologica IX. 1957. 205–207., XXXIV. tábla 1. kép, RÓZSA György: Nádasdy Ferenc és a művészet. Művészettörténeti Értesítő 1970. 191., 188. old. 5. kép.
55. H. TAKÁCS op. cit. (29. jegyzet) 189.
56. CRESCENS: Der Gnadenort Loreto in Ungarn von Adolf MOHL. Könyvismertetés. Századok 1894. 837., Magyar művelődéstörténet III. Szerkeszti: DOMANOVSKY Sándor. Bp. é. n. 438. old. képe, HÓMAN Bálint–SZEKFÜ Gyula: Magyar történet IV. Bp. 1935. 112. old. képe, RÓZSA op. cit. (54. jegyzet) 192. old. 10. kép.
57. KARÁCSONYI János: Magyarország egyháztörténete főbb vonásaiban 970-től 1900-ig. Bp. 1985. 182.
58. BARTA János: Miért halt meg Zrínyi Péter? A Wesselényi összeesküvés története. Bp. 1986. 104. old. képe, RÓZSA op. cit. (54. jegyzet) 186. old. 2. kép, 200. old. 21. jegyzet.
59. RÓZSA op. cit. (54. jegyzet) 198. old. 18. kép, 202. old. 107. jegyzet.
60. KÁROLY János: Fejér vármegye története. V. Székesfehérvár, 1904. 24., MAROSI Arnold: Székesfehérvár műemlékei. Székesfehérvár, 1927. 12., FITZ Jenő: Székesfehérvár. Bp. 1957. 54.
61. ÁLDÁSY Antal–CZOBOR Alfréd: A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának címerlevelei. 6. (1771–1800) Bp. 1940. 26.
62. NYULÁSZINÉ op. cit. 276., 236. old. 1122. ábra.
63. KEMPELEN op. cit. (12. jegyzet) 304.
64. Ósgalériák 104., 140. kép.
65. NAGY op. cit. VIII. 26. (Ekkor még csak váci püspök volt.)
66. Ósgalériák kötetben további irodalommal, továbbá MAGYARI István: Az országokban való sok romlásoknak okairól. Sajtó alá rendezte KATONA Tamás, az utószót MAKKAJ László írta. Bp. 1979. 17. old. képe (Nádasdy Ferenc, a „fekete bég”), valamint PÉTER Katalin: Esterházy Miklós. Bp. 1985. 171. old. 28. kép (Nádasdy Ferenc országbíró), stb.

PÁL RAINER

DIE WAPPEN DER FAMILIE NÁDASDY UND DER FAMILIEN NÁDASDI DARABOS UND GERSEI PETHŐ

Die Rolle der Familie Nádasdy können wir in der ungarischen Geschichte seit dem 13. Jh. verfolgen. Im 16. Jh. wurden sie zu Magnaten (im 1553 Freiherrstand, im 1625 Grafen), und von dieser Zeit ist ihr Vermögen und ihre Macht immer gewachsen, sie haben wichtige Landesämter bekleidet. Fast alle waren zu Habsburgern treu, ausgenommen den Landesrichter Nádasdy Ferenc. Er wurde im Jahre 1671 hingerichtet. Unsere Abhandlung folgt die Umwandlung des Wappens der Familie und der verwandten Familien Nádasdi Darabos und Gersei Pethő mit der Hilfe von Wappendarstellungen einer Zeitspanne von 500 Jahren (1380–1870). Das uralte Wappen des Geschlechtes Nádasdi ist der Folgende: eine Wildente unter Schilfrohr, Helmzier: das Wappenbild wiederholt.

Dieses Wappen wurde durch jahrhundertlang von der Familien Nádasdy und Nádasdi Darabos benutzt. Unser heutigen Wissens nach ist sein erstes Vorkommen aus dem Jahre 1380 bekannt. Die kleinen Änderungen, wie die veränderte Form, die verschiedenen Darstellungen der Ente, die Hügel oder Wasserfläche unten ihren Füßen, die Engel als Wappenhälter, u. s. w. können sich mit dem wechselnden Geschmack erläutern, sie berührten das Wesen der Wappendarstellung nicht. Im Gegensatz dazu veränderte sich das Wappen der Familie Gersei Pethő mehrmals mit der Zeit. Ursprünglich benutzten auch sie das Stammwappen mit der Ente. Es kommen auch im 17. Jh. noch Beispiele vor (1614, 1640). Am Anfang des 16. Jahrhunderts verwendete Gersei Pethő

János das Stammwappen seiner Gattin, Szécsényi Anna aus dem Geschlecht Kacsics (1504, 1514), später nahm er neben seinem eigenen Stammwappen (Wildente) auch die Wappenbilder der verwandten Geschlechtern im Laufe der Wappenerweiterung im Jahre 1507 an. (Kacsics: Löwe, Hont- Pázmán: Mond, Sterne, Hermán: Drache). Im 16–18. Jh. veränderte sich das Wappen der Familie Pethő immer, wenn unsere Könige Habsburg das wiederholtermassen neugestalteten. Das originale Wappen (Wildente) verlor immer mehr an Wichtigkeit und wurde zu einem Ergänzungsteil des neuen Wappens. Die Familien Nádasdi Darabos sind im Jahre 1585 oder 1642, die Gersei Pethő in 1766 im Mannesstamm ausgestorben, die Familie Nádasdy lebt aber wahrscheinlich auch heute.